

אין להניח כי נדיבותה של סעודיה בלבד עומדת מאחורי הסיוע הרב. האינטרסים של בית סעוד בשמירה על ירדן מלוכנית ויציבה ברורים. ירדן יודעת זאת ומנצלת זאת לטובתה. הפלת השלטון של השושלת האשמית יבשר רעות גם לזו הסעודית ויעמיד בגבול הממלכה ישות גאופוליטית לא בהכרח ידידותית, העלולה להתחבר ליריבותיה בעיראק, בסוריה ובלבנון, או לפנות לסיוע של איראן – המתחרה המוצהרת של ערב הסעודית כמעצמה אזורית נוספת של האזור. סעודיה רואה בירדן בסיס חשוב, נוח ויעיל שממנו ניתן יהיה בבוא העת להתערב צבאית בענייני סוריה.

יחסי ירדן-עיראק

שנים ארוכות התקיים שיתוף פעולה הדוק בין שתי המדינות. עד לאמצע שנת 1958 היו אלה יחסים משפחתיים שהבטיחו סיוע הדדי – שכן בני השושלת האשמית שלטו בשתייהן. עם רצח המלך פייסל בעיראק ועליית הסוציאליסטים לשלטון היחסים הידרדרו עד למצב של מלחמה קרה ומטבע הדברים באו לידי ביטוי גם בזירה הכלכלית. היחסים חזרו להתחמם ביוזמת עיראק בסוף שנות השבעים, כשסדאם חוסיין חיפש לעצמו לגיטימציה ובעלי ברית באזור. המלך חוסיין נענה לבקשת הנשיא חוסיין וחתם על הסכמי שיתוף הפעולה אתו.

לא אהדה בין השליטים או דמיון אידאולוגי-גאופוליטי בזירת הפנים והחוץ הכתיבו הסכם זה, אלא מניעים פרקטיים. ירדן היתה חלשה כלכלית וצבאית משכנתה במזרח, העשירה במשאבי טבע וביכולות פיננסיות, ואלמה יותר. עיראק הבינה את חולשותיה הרבות של ירדן (בעיקר זו של ריבוי הפליטים הפלסטינים), אך לזו גם היו יתרונות משמעותיים בעיניה, קרי התשתיות שנבנו עוד בתקופת המנדט, ובעיקר צינור הנפט שחיבר בין השתיים, שעיראק רצתה להשיבו לשימוש. ואכן זה מה שקרה – יבוא מוצרי הנפט מעיראק במחירים נמוכים בהרבה מאלה של השוק החופשי הביאו רווחים לא מבוטלים לממלכה האשמית, ואילו נמל עקבה איפשר לעיראק להשתמש בנתיב החלופי ליצוא וליבוא שלה.

במלחמת איראן-עיראק בשנים 1980-1988 תמכה ירדן בעיראק. נמל עקבה סיפק לה את רוב אספקת המזון, הנפט והנשק, דרך הכביש האסטרטגי המחבר בין שתי המדינות (דבר דומה קרה במלחמת המפרץ הראשונה. בין היתר בשל כדאיות כלכלית בחרו בירדן לעמוד מאחורי סדאם חוסיין ולא צידדו בקואליציה הבינלאומית נגדו, שהנהיגה ארה"ב).

הגישה כלפי עיראק השתנתה לכאורה מ-1994 – על רקע חתימת הסכם השלום עם ישראל. אז התקרבה ירדן במופגן לארה"ב, והתחילה להתבטא בגנות המשטר בעיראק. הקשרים הפוליטיים הפומביים עם עיראק לכאורה התקררו, אבל שיתוף הפעולה הכלכלי הגלוי והסמוי נמשך. דרך ירדן